

p. Jankowski

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny 21-34-34

Telex: 816-436

BS/249/105/90

PROGRAM BALCEROWICZA.
JEGO ZWOLENNICY I PRZECIWNICY

Komunikat z badań

Warszawa, sierpień 1990 r.

Minęło siedem miesięcy wdrażania rządowego programu stabilizacji gospodarczej kraju, zwanego planem Balcerowicza. W lipcu¹ program ten popierał co czwarty Polak, podczas gdy przez ostatnie sześć miesięcy znajdował on zwolennika w co trzecim Polaku. W tym świetle ciekawe wydają się odpowiedzi na dwa następujące pytania.

Kim są zwolennicy planu Balcerowicza, a kim jego przeciwnicy?

ZWOLENNICY:

Z punktu widzenia cech społeczno-demograficznych stwierdzono, że popierającymi program Balcerowicza są najczęściej osoby z wykształceniem wyższym. Pozytywnie częściej wypowiadają się o nim osoby mieszkające w mieście niż na wsi, zaś w grupach społeczno-zawodowych jest on zdecydowanie aprobowany przez pracowników umysłowych oraz sfery handlu i usług.

Biorąc pod uwagę zamożność - odnotowaną w autoocenie wysokości dochodu na jednego członka rodziny - zaobserwowano, że częściej rzecznikami rządowego programu reform są ludzie zamożni, tj. ci, którzy oszacowali swój dochód powyżej 500 tys. złotych na osobę miesięcznie; było ich około 17,5% badanej populacji.

Akceptujący plan Balcerowicza bardzo często (80,1%) są zadowoleni z działalności rządu (por. tabela 1). Znacznie mniej jednak (37,4%) - spośród dobrze oceniających pracę rządu - popiera plan Balcerowicza (por. tabela 2), a prawie połowa nie umie określić swojego stosunku do niego.

Biorąc pod uwagę poglądy na politykę gospodarczą rządu oraz ocenę efektów jej realizacji, stwierdzono, że z grona pozytywnie wypowiadających się o planie Balcerowicza 85,6% uważa, że obecna polityka ekipy T.Mazowieckiego stwarza

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia" (7) - sondaż zrealizowany w dniach 12-15 lipca 1990 r. na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski (N=1481).

Tabela 1

w procentach

Stosunek do programu Balcerowicza:	<i>Czy działalność rządu dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami?</i>		
	tak	nie	trudno powiedzieć
Popieram go	80,1	12,7	7,2
Nie popieram go	30,9	52,4	16,7
Trudno powiedzieć	55,8	24,1	20,1

Tabela 2

w procentach

<i>Czy działalność rządu dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami?</i>	Stosunek do programu Balcerowicza:		
	popieram go	nie popieram go	trudno powiedzieć
Tak	37,4	13,4	49,2
Nie	11,9	45,5	42,6
Trudno powiedzieć	11,9	25,5	62,6

szansę wyjścia kraju z kryzysu gospodarczego, 65,1% jest przekonanych, że wyrzeczenia - które społeczeństwo już poniosło w wyniku realizacji tego planu - są *znacznie większe* i *nieco większe, niż można było się spodziewać*.

W ocenie kosztów - które już zostały poniesione - w stosunku do osiągniętych rezultatów wdrażanych przez rząd reform gospodarczych zwolennicy planu ministra finansów podzielili się następująco: 41,1% uważa, że poniesione koszty są o wiele za duże, a 52,2%, że odpowiednie, warte poniesienia. Z punktu widzenia perspektyw zmian, co trzeci zwolennik jest przekonany, że stan polskiej gospodarki zacznie się poprawiać w ciągu najbliższych dwóch lat, 21,2% uważa, że nie wcześniej jak za trzy lata, a jedynie 3,1% nie wierzy, że kiedykolwiek to nastąpi.

Analizując poglądy polityczne zwolenników planu Balcerowicza oraz ich preferencje przy rozwiązywaniu istotnych obecnie dla Polski problemów społeczno-politycznych zauważono, że co trzeci z nich określa swoje opcje polityczne jako prawicowe bądź centroprawicowe. Co drugi uważa, że jego zainteresowanie polityką jest średnie.

Z kolei opinie na tak istotny temat jak termin wyborów do Sejmu i Senatu są podzielone: za tym, aby odbyły się one jeszcze w tym roku opowiada się 40,1%, a za rokiem przyszłym - 48,6% respondentów. Podobnie jak z ogółu badanych, 77,8% zwolenników planu Balcerowicza jest przekonanych, że nowy prezydent powinien być wybrany przez całe społeczeństwo w wyborach powszechnych. Gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się wybory do Sejmu i Senatu, 49,5% zwolenników głosowałoby na kandydatów popieranych przez T.Mazowieckiego i Koalicję Obywatelską J.Turowicza, 18,4% - na kandydatów popieranych przez L.Wałęsę i Porozumienie Centrum J.Kaczyńskiego, a 6,5% - nie wzięłoby udziału w głosowaniu.

Biorąc pod uwagę stosunek do L.Balcerowicza okazało się, że aż 87,1% zwolenników programu stabilizacji polskiej gospodarki uważa, że działalność wicepremiera dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami (por. tabela 3).

Tabela 3

w procentach

Stosunek do programu Balcerowicza;	<i>Czy działalność wicepremiera Balcerowicza dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami?</i>		
	tak	nie	trudno powiedzieć
Popieram go	87,1	7,2	5,7
Nie popieram go	14,0	74,3	11,7
Trudno powiedzieć	39,0	30,4	30,6

Natomiast po odwróceniu kolejności wnioskowania okazało się, że co drugi z grona pozytywnie oceniających działalność mi-

nistra finansów jednocześnie popiera jego plan restrukturyzacji gospodarki (por. tabela 4) oraz prawie co drugi nie ma o nim jednoznacznego zdania.

Tabela 4

w procentach

<i>Czy działalność L. Balcerowicza dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami?</i>	Stosunek do programu Balcerowicza:		
	popieram go	nie popieram go	trudno powiedzieć
Tak	50,2	7,5	42,3
Nie	5,4	51,7	42,9
Trudno powiedzieć	7,7	14,6	77,7

PRZECIWNICY

Z punktu widzenia cech społeczno-demograficznych przeciwnikami planu Balcerowicza częściej niż przeciętnie są ludzie z wykształceniem podstawowym. Więcej również negatywnych ocen o rządowym programie reform wystawiają osoby mieszkające na wsi niż w mieście. Blisko 44% badanych emerytów okazało się przeciwnikami tego planu.

Analizując ich poglądy na politykę gospodarczą rządu oraz ocenę jej efektów, można było się spodziewać, że wśród przeciwników będą one jednoznacznie negatywne. Okazało się, że wśród przeciwników planu Balcerowicza 59,4% jest przekonanych, że dotychczasowa polityka rządu nie stwarza szansy na wyjście z kryzysu gospodarczego, 86,7% wnioskuje, że dotychczasowe wyrzeczenia społeczeństwa w wyniku realizacji programu reform są *znacznie większe i nieco większe, niż można było się spodziewać*, a 90,0% uważa, że w stosunku do osiągniętych rezultatów realizacji tego planu poniesione koszty okazały się o wiele za duże, podczas gdy jedynie 5,8% stoi na stanowisku, że są one odpowiednie i warte poniesienia.

Spośród przeciwników aż 36,9% nie wierzy, że stan polskiej gospodarki kiedykolwiek zmieni się korzystnie, a tylko

18,9% jest przekonanych, że poprawi się on, ale nie wcześniej niż za pięć lat.

Biorąc pod uwagę poglądy polityczne przeciwników planu Balcerowicza oraz ich preferencje przy rozwiązywaniu istotnych dla Polski problemów społeczno-politycznych, stwierdzono, że co trzeci z nich określa swoje poglądy polityczne jako lewicowe. Co drugi uważa, że jego zainteresowanie polityką jest średnie.

W istotnej dla dalszego życia politycznego kraju kwestii, jaką są wybory do parlamentu, 45,6% przeciwników opowiada się za tegorocznymi wyborami, a 33,6% - za przyszłorocznymi. Podobnie jak większość dorosłych Polaków, około 80% nie aprobujących planu Balcerowicza jest zdania, że nowy prezydent powinien być wybrany przez całe społeczeństwo w wyborach powszechnych. Gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się wybory do Sejmu i Senatu, to 25% nie głosowałoby, 22,6% oddałoby głosy na kandydatów popieranych przez L.Wałęsę oraz Porozumienie Centrum J.Kaczyńskiego, a 15,9% - na kandydatów wskazywanych przez T. Mazowieckiego oraz Koalicję Obywatelską J.Turowicza.

Jak kształtowała się dynamika opinii o programie Balcerowicza na przestrzeni siedmiu miesięcy obecnego roku?

W tabeli 5 przedstawiono rozkłady odpowiedzi na pytanie zadawane w sondażach co miesiąc od początku roku.

Tabela 5

w procentach

<i>Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do programu Balcerowicza?</i>	Wskazania respondentów według terminów badań:						
	I '90	II '90	III '90	IV '90	V '90	VI '90	VII '90
Popieram go	41,7	38,6	31,6	34,5	32,7	37,1	26,1
Nie popieram go	8,5	12,9	20,2	19,1	23,9	22,5	24,3
Za mało o nim wiem	9,5	34,0	37,0	33,2	29,4	29,6	35,1
Trudno powiedzieć	40,2	14,6	11,1	13,2	13,5	10,7	14,4

Jak widać z zestawienia liczbowego, dorosła część społeczeństwa Polski w s t y c z n i u 1990 roku podzieliła się na trzy kategorie: popierających plan Balcerowicza, nie popierających go oraz niezdecydowanych, obserwujących, co się będzie dalej działo.

W l u t y m sytuacja stała się klarowniejsza: tych, którzy zdecydowanie akceptowali program stabilizacji gospodarki było nieznacznie mniej, przybyło oponentów.

Od m a r c a do c z e r w c a - na tym samym poziomie utrzymywała się liczba pozytywnie oceniających program reform oraz oponentów. Jednocześnie nieznacznie malała liczba wahających się.

W l i p c u zarejestrowano znaczny spadek (10-procentowy) popierających plan reform przy jednoczesnym proporcjonalnym wzroście liczby wahających się. Można sądzić, że część tych, którzy popierali program stabilizacji gospodarki, nabrała wątpliwości co do jego słuszności i wolała posłużyć się kategorią odpowiedzi *za mało o nim wiem*. Przeszli oni tym samym do grupy niezdecydowanych, obserwujących, co się będzie dalej działo w gospodarce.

Analiza dynamiki stosunku do planu Balcerowicza w grupach społeczno-demograficznych ujawniła, że wycofywanie poparcia dla rządowego planu reform jest silniejsze wśród badanych w wieku 40-49 lat, ludności wiejskiej, mężczyzn, prywatnych właścicieli oraz emerytów i rencistów (por. tabele 1 i 2 aneksu).

* * *

Na podsumowanie można jeszcze raz powtórzyć, że w lipcu 1990 roku:

- Zwolennicy planu Balcerowicza (26,1% dorosłej ludności Polski) to najczęściej: osoby z wyższym wykształceniem, mieszkający w mieście oraz pracownicy umysłowi. Połowa z nich uważa, że poniesione wyrzeczenia - związane z realizacją pro-

gramu stabilizacji gospodarczej - są większe niż można było się spodziewać, ale uzyskane efekty warte są tych kosztów. Co trzeci utożsamia się z ruchem politycznym uznawanym za prawicę lub centroprawicę, a co drugi, gdyby miał głosować, to głosowałby za kandydatami popieranymi przez Mazowieckiego i Turowicza; nie wzięłoby udziału w wyborach jedynie 6,5% rzeczników tego planu.

- Przeciwnicy planu Balcerowicza (24,3% dorosłej ludności Polski) to najczęściej: osoby z wykształceniem podstawowym, mieszkające na wsi, emeryci i renciści. Trzy czwarte z nich uważa, że poniesione wyrzeczenia związane z realizacją planu stabilizacji gospodarki są większe niż można było się spodziewać, a uzyskane efekty nie są warte tych kosztów. Co trzeci deklaruje poglądy lewicowe, a co czwarty, gdyby miał głosować, to głosowałby na kandydatów popieranych przez Wałęsę i Kaczyńskiego. Nie wzięłoby udziału w wyborach 25,1% oponentów planu wicepremiera.

- Zarejestrowano 10-procentowy spadek zwolenników rządowego programu stabilizacji gospodarki i identyczny przyrost niezdecydowanych w jego ocenie (49,6% dorosłej ludności Polski).

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Poparcie dla rządowego programu stabilizacji w poszczególnych miesiącach 1990 r.							
	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	
Ogółem	41,6	38,6	31,7	34,5	32,8	37,2	26,1	
<u>Płeć</u>								
Mężczyźni	45,8	45,7	35,4	39,7	39,9	42,3	29,5	
Kobiety	37,7	31,9	28,3	29,3	25,7	31,8	22,7	
<u>Wiek</u>								
Do 29	48,1	35,5	31,0	31,6	36,4	30,0	23,1	
30-39	45,4	44,6	39,2	38,9	36,2	37,5	28,2	
40-49	36,0	38,4	31,7	34,4	34,9	42,4	26,2	
50 i więcej lat	37,7	36,2	26,9	32,6	27,9	36,6	25,7	
<u>Miejsce zamieszkania</u>								
Wieś	37,5	33,0	24,0	27,2	20,6	31,0	13,7	
Miasto	44,1	42,0	36,3	39,1	40,7	41,2	34,1	
<u>Wykształcenie</u>								
Podstawowe	34,0	24,2	21,3	23,4	18,4	24,0	12,0	
Zasadnicze zawodowe	39,9	41,7	35,6	27,1	30,4	31,0	23,2	
Średnie	49,9	48,7	38,8	41,6	40,0	46,2	35,9	
Wyższe	60,0	73,6	51,5	68,9	59,2	64,6	53,3	
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>								
Inteligencja	62,1	71,2	46,6	66,7	60,7	63,5	57,1	
Pozostali umysłowi	49,1	47,3	44,5	44,9	46,4	49,1	56,0	
Pracownicy handlu i usług	41,5	33,3	30,1	31,6	36,8	32,3	37,6	
Robotnicy wykwalifikowani	43,0	44,1	38,6	32,3	40,3	38,8	20,8	
Robotnicy do prac prostych	34,0	25,7	22,6	25,7	11,8	19,1	26,2	
Rolnicy indywidualni	32,9	29,5	14,8	17,2	15,7	29,2	16,9	
Prywatni właściciele	48,7	60,0	48,5	47,9	45,7	65,2	17,9	
Emeryci i renciści	37,3	33,1	27,3	34,8	28,9	37,2	8,3	
Pozostali niepracujący	43,8	33,5	26,5	30,2	27,7	24,9	40,0	

w procentach

Tabela 2

Charakterystyka badanych	Brak poparcia dla rządowego programu stabilizacji w poszczególnych miesiącach 1990 roku							
	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	
Ogółem	8,5	12,9	20,2	19,1	24,0	22,5	24,3	
<u>Płeć</u>								
Mężczyźni	9,6	14,4	22,8	19,9	24,1	22,8	28,7	
Kobiety	7,6	11,5	17,8	18,3	24,0	22,3	19,6	
<u>Wiek</u>								
Do 29	7,5	11,2	17,3	15,8	24,8	24,8	22,7	
30-39	7,7	14,6	20,8	18,5	22,6	23,0	23,3	
40-49	10,1	13,5	24,4	23,8	27,5	20,7	21,4	
50 i więcej lat	8,8	12,4	19,8	18,3	22,6	22,4	27,4	
<u>Miejsce zamieszkania</u>								
Wieś	8,4	14,4	23,6	20,8	27,3	24,7	30,9	
Miasto	8,6	11,9	18,1	18,0	22,0	21,2	20,1	
<u>Wykształcenie</u>								
Podstawowe	6,9	12,1	22,1	21,1	25,9	26,4	30,2	
Zasadnicze zawodowe	9,0	12,3	18,3	20,9	24,5	26,6	27,3	
Średnie	9,6	15,5	19,4	18,0	24,7	19,0	18,3	
Wyższe	12,6	6,6	18,6	10,9	14,8	11,8	15,8	
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>								
Inteligencja	13,6	6,8	22,4	13,6	13,1	12,2	21,4	
Pozostali umysłowi	6,9	14,7	18,4	17,6	19,8	18,8	9,3	
Pracownicy handlu i usług	12,2	12,5	21,4	22,8	26,3	32,3	15,6	
Robotnicy wykwalifikowani	11,0	10,1	22,0	20,9	24,7	21,1	16,7	
Robotnicy do prac prostych	6,4	11,8	16,8	23,0	16,1	26,6	25,7	
Rolnicy indywidualni	10,3	15,2	34,0	27,8	35,1	28,0	28,9	
Prywatni właściciele	5,1	8,0	15,2	16,7	31,4	15,2	32,1	
Emeryci i renciści	6,1	12,5	15,2	16,7	21,8	21,8	43,6	
Pozostali niepracujący	5,9	17,4	16,5	14,0	24,3	23,3	26,7	